

СТАНОВИЩЕ

От Проф. д-р Минко Стоев Хаджийски за дисертационния труд на АНДРЕЙ ВАЛЕНТИНОВИЧ ВОЛЬГУШЕВ на тема „Когнитивни деформации в условията на пандемията Ковид 19“, представен за защита за придобиване на научно-образователната степен „доктор“ ,професионално направление 3,2 Психология.

Актуална значимост на изследвания проблем

Пандемията, наречена Ковид 19 беше едно от най-страшните и знаменателни събития за човечеството след Втората световна война. То има различни аспекти – здравно-медицински, социалнопсихологически, личностни, политически, културно-цивилизационни и др. Въпреки множеството опити за изследване, направени, както в хода, така и постфактум, може да се твърди, че същинските научни резултати предстоят. В този смисъл може да се търси актуалната значимост на дисертационния труд на А. Вольгушев. Още тук следва да се отбележи и факта, че в руската действителност още не преминала самата пандемия се прибави и войната срещу Украйна, която усложни социалнопсихологическата ситуация, наслагвайки нови преживявания в емоционален и когнитивен план. Така изследователската задача естествено се свързва с намиране на психологически, в случая когнитивни, измерения на един комплициран феномен.

Дисертационният труд се състои от 327 страници , включва 57 таблици и 84 фигури. Списъкът с литература включва 187 източника, от които 104 на руски език и 83 на английски език. Дисертацията е структурирана в увод, четири глави, и заключение.

В **уводната част** авторът дава едно пространно, ясно и конкретизирано заявление относно най-важните страни на изследването. Започвайки с актуалността, последователно се описват обекта, предмета и

изследователския проблем, които отразяват отделни страни на психологическото влияние на пандемията и войната. Следвайки този ред на описание се конкретизират хипотезите, свързани с наличие на две групи лица, според отношението им към случващото се, формирано на база доверието към медийните внушения – на т.н. десиденти и паникьори. Влиянието на медиите може да доведе до когнитивни изкривявания, особено в периоди на криза. На тази основа се допуска формирането суеверен и конспиративен когнитивни модели за оценка. Допуска се и влияние на вида на образование /природо-научно и хуманитарно/, което влияе на типа на когнитивното изкривяване.

Първата глава на дисертацията представя в теоретичен план когнитивните грешки и изкривявания. На базата на когнитивно-поведенческата парадигма са разгледани четирите категории изкривявания според тяхната когнитивна и социалнопсихологическа причинност. За всяка от тях са посочени типичните когнитивни грешки, които хората допускат. Същите влияят за оценката на ситуациите, тяхното прогнозиране, психо-емоционалния и поведенчески отговор.

В главата се прави преглед на Ковид ситуацията в Руската федерация за визириания период, като се представят резултати от проведени изследвания на различни институти. Въпреки разностранният им социално-епидемиологичен и психологически характер, те показват една специфичност, която е добра основа за задълбочаване на проучването в заявения от докторанта дискурс.

Във **Втората глава** подробно се описва постановката на изследването. Следвайки заявените в увода цели, задачи и хипотези, авторът подхожда към оценката на психологическите особености на изследваните лица чрез проучване четири централни параметъра. Това се прави с четирифакторен

психометричен въпросник, наречен „Възприемане на ограниченията“. Същият е оригинално решение на автора, чрез използване на собствени и чужди въпросници. Описан е детайлно от гледна точка на смисловите и психологически очаквания от отговорите на въпросите в четирите раздела: Въпросник за медийна лоялност, Податливост към когнитивни изкривявания, Склонност към конспиративно мислене и Склонност към суеверно мислене.

Извадката от 233 души е достатъчна за подобен вид изследвания. Описана е по демографски показатели и вид образование. Направена е обоснована заявка за статистическата обработка на данните с подходящите методи и показатели и критерии.

Третата глава е свързана с резултатите от емпиричното изследване. Същите се представят в аспекта на описателната статистика, като методите за обработка на данните са корелационен, клъстерен и факторен анализи. Чрез тях се правят достатъчно интерпретации и установяват зависимости между изследваните величини в контекста на изследователските цели. Резултатите са онагледени таблично и графично.

Четвъртата глава представлява обсъждане на резултатите от статистическите анализи. На базата на обективно получените данни, по категоричен и онагледен начин, авторът прави заключения относно издигнатите хипотези. Същите показват пълно потвърждаване на хипотези 1, 2, 4 и 6, частично на хипотеза 3 и косвено на хипотеза 5.

Заклучението, което стъпва отново на получените резултати, обобщава най-значимите авторски инвенции на това обстойно и широкопоставено изследване, в известен смисъл очертава и приносите. Определено за такъв може да се посочи подходът към проблема, който е оригинален и свързва личностни и социалнопсихологически фактори, водещи до когнитивните

изкривявания в тази екстраординарна ситуация. В конкретния случай това е връзка между типични модели на поведение в кризисната ситуация на пандемия и международен конфликт и специфични когнитивни особености на индивида при влиянието на СМИ.

Критични бележки към дисертационния труд нямам по същество.

Заключение. Намирам дисертацията на Андрей Валентинович Вольгушев за добре замислен и изпълнен труд, който има и практическо значение за разбиране и управление на човешкото поведение в тежки кризи. Считаю, че заслужава висока оценка и препоръчвам на уважаемото жури присъждането на ОНС „доктор“.

17.11.2023 г.

ПОДПИС:

/Проф.д-р М. Хаджийски/

